

تحلیل استنادی مقالات فصل نامه پژوهش و حوزه (شماره ۱ - ۳۶)

بهر روز همایی *

مرتضی محمدی آستانی *

چکیده

هدف پژوهش حاضر، بررسی وضعیت مقاله‌های "فصلنامه پژوهش و حوزه" است. روش تحقیق پژوهش حاضر تحلیل استنادی است و جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار Excel استفاده شده است. یافته‌ها نشان داد که در ۳۶ شماره این مجله، ۱۹۱ مقاله تألیفی و ترجمه‌ای به چاپ رسیده که شماره ۲۳-۲۴ با انتشار ۲۲ مقاله بیشترین و شماره ۴ بدون مقاله، کمترین تعداد مقاله منتشر شده را داشته‌اند. همچنین میانگین مقالات برای هر شماره ۵ مقاله می‌باشد. تعداد مقاله‌هایی که به شکل گروهی انجام گرفته، ۸ مقاله (۴/۲٪) می‌باشد. مجموع استنادهای ۳۶ شماره این نشریه ۳۳۴۱ استناد می‌باشد و میانگین تعداد استنادها برای هر مقاله، ۱۷/۵۰ استناد می‌باشد. طبق یافته‌های پژوهش، در بین منابع اطلاعاتی، کتاب‌ها با ۲۹۸۶ (۸۹/۳۷٪) استناد، بیشتر از سایر منابع اطلاعاتی مورد استناد قرار گرفته‌اند. همچنین منابع فارسی با ۱۵۶۷ (۴۶/۹٪) استناد، بالاتر از منابع عربی و لاتین بوده‌اند. پراستنادترین نویسندگان به ترتیب محمدباقر مجلسی، حر عاملی، امام خمینی، علامه طباطبایی، و محمدبن حسن طوسی می‌باشند. همچنین پراستنادترین کتاب‌ها به ترتیب قرآن کریم، بحار الانوار، اصول کافی، نهج البلاغه و وسائل الشیعه می‌باشد.

واژگان کلیدی: تحلیل استنادی، پژوهش و حوزه، استناد

* کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی

* دکترای علم اطلاعات و دانش‌شناسی

مقدمه

با پیدایش روش علمی تحلیل استنادی از یک سو و انتشار مستمر ابزارهای کتابشناختی همانند نمایه استنادی علوم از سوی دیگر که کار شناسایی و گردآوری مقالات و منابع را راحت کرده، مسیر کشف و تشخیص رفتارهای استفاده از منابع هموار شده است و امروز تحلیل استنادی یکی از روش‌های پذیرفته‌شده در این گونه بررسی‌ها به شمار می‌آید. (کریمیان مزیدی و اشرافی، ۱۳۸۱)

هر فعالیت علمی نیازمند آگاهی از فعالیت‌های مرتبط پیشین است. به عبارت دیگر، تعمق در آثار دیگران و استفاده از اندیشه‌های پویا و ارتباط آن‌ها با قلمرو فکری خود به گونه‌ای که جنبه‌های مختلف آن را بهتر و دقیق‌تر تحلیل کنیم و از این طریق نسبت به میراث فکری خود غنی‌تر و عمیق‌تر بیندیشیم، از جمله وظایفی است که هر محقق باید در انجام آن اهتمام ورزد. بر این اساس است که کارهای آینده بر پایه آنچه در گذشته انجام شده بنا می‌شود و کارهای گذشته به مدد کارهای جدید، کامل یا دست کم پالایش می‌شوند. به عبارت دیگر، ریشه‌های نظری هر پژوهش تازه در سرزمین پژوهش‌های گذشته جای گرفته‌اند.

مراجع مورد استناد در انتشارات علمی، نشان‌دهنده منابع و خاستگاه اندیشه‌های گنجانده شده در این مقالات هستند. بدین معنا که توزیع مقالات مورد ارجاع برحسب مجرای انتشار، حوزه موضوعی و تاریخی تألیف مقاله، منعکس‌کننده شکل‌ها و جنبه‌های گوناگون علائق و منابع آن اجتماع علمی است. کسلر معتقد است که مراجع، منعکس‌کننده اظهارات فکری و ادعاهای ذهنی هستند که در یک انتشار علمی تولید و خلق شده‌اند. بنابراین یکی از فعالیت‌هایی که با استفاده از تحلیل استنادی صورت می‌گیرد، تعقیب یک اندیشه از طریق ردگیری استنادها، جهت رسیدن به نخستین طرح فکر، یا بداعت در یک حوزه علمی و به قولی به منظور استفاده در تدوین تاریخ علوم است. (حری، ۱۳۶۲)

در مطالعه استنادی که امروزه در بررسی روابط مفهومی نوشته‌ها مورد توجه است، رابطه میان مدرک استناد دهنده و مدرک مورد استناد بررسی می‌شود و اگر روابط و قواعدی را که بر این رابطه حاکم است، کشف کنیم، دست به تحلیل استنادی زده‌ایم. تحلیل استنادی یکی از

روش‌های کمی است که به ارزیابی متون علمی براساس شمارش استادهای تعلق گرفته به آن متون می‌پردازد. (عصاره، ۱۳۷۷)

در واقع، استناد ترسیم نقشه جاده‌ای است که نویسنده آن را به وجود آورده و خوانندگان در وادار می‌کند تا آن مسیر را دنبال کرده و به سر منزل مقصود برساند. دانشمندان با قدم نهادن و تکیه بر سکوی پیشینیان، پلکان دانش بشری را بنا نهاده و به صعود خود ادامه می‌دهند. طبیعت این حرکت به وسیله دقت نظر و تحلیل پانویس‌ها و استنادات قابل مشاهده است. نمودار شدن یک مقاله در سیاهه مراجع یک سند، بازگوکننده این مطلب است که در ذهن نویسنده ارتباطی بین اثر وی و مقاله‌ای که به آن در فهرست مآخذ استناد کرده است وجود دارد و تجزیه و تحلیلی که درباره این ارتباط صورت می‌گیرد، مقوله‌ای به نام تحلیل استنادی را پدید می‌آورد. (فروزانی، ۱۳۸۲)

تحلیل استنادی کاربردهای فراوانی دارد. گارفیلد (۱۹۷۹) معتقد است که تسهیل مراحل تحقیق و افزایش نتایج تحقیق با استفاده از تحلیل استنادی میسر است. او همچنین اظهار می‌دارد با استفاده از روش تحلیل استنادی می‌توان تاریخ علم را مطالعه کرد. به علاوه گارفیلد (۱۹۷۹) می‌گوید که رابطه فکری و علمی در میان تحقیقات قبلی را می‌توان از طریق تحلیل استنادی توصیف نمود (عصاره، ۱۳۷۷)

با تحلیل استنادی می‌توان دریافت که «تحولات علمی چگونه صورت می‌گیرد و مسیری که هر رشته علمی طی می‌کند چیست؟» و «الگوی واقعی کسب اطلاعات و یا پخش یافته‌های علمی و فنی چگونه است؟» از این دو مورد، اطلاعاتی به دست می‌آید که شامل موارد زیر است:

اولاً دانش پژوهان را با جامعه‌شناسی مبادله اطلاعات علمی آشنا می‌کند و آنها را قادر می‌سازد از دانش مکتوب، حداکثر بهره‌برداری را به عمل آورند.

ثانیاً کتابداران را با مجموعه جامعه‌شناختی مبادله اطلاعات علمی آشنا کرده، آنها را قادر می‌سازد مجموعه‌ای را برای کتابخانه خود فراهم سازند که در تحولات علمی و فرهنگی جامعه، اثر بارز داشته باشد (دیانی، ۱۳۷۹)

به عبارت دیگر در تحلیل استنادی، محقق با شمارش تعداد استادهای به کار رفته در متون به تحلیل و ارزیابی آنها می‌پردازیم.

تحلیل استنادی، از روش‌های علمی و معتبر برای ارزشیابی مقالات یک نشریه به شمار می‌رود. در این پژوهش، استادهای مقالات «فصلنامه پژوهش و حوزه» بررسی شده‌اند تا به این وسیله، الگوی رفتار علمی پژوهشگران و محققان، روابط موجود میان متن مقالات و مآخذ آنها، و گرایش موضوعی نویسندگان در استفاده از منابع اطلاعاتی معین شود.

اهداف کلی پژوهش

هدف کلی پژوهش حاضر، تحلیل استنادی مقالات منتشر شده در فصلنامه پژوهش و حوزه از شماره ۱ - ۳۶ است.

اهداف فرعی

۱. تعیین تعداد کل مقالات منتشر شده و تعیین مقاله‌های تألیفی و ترجمه‌ای.
۲. تعیین تعداد کل استاداها و میانگین استاداها در هر مقاله.
۳. تعیین وضعیت زبانی استاداها.
۴. تعیین میزان استناد به کتاب، نشریات ادواری، پایان‌نامه‌ها و سایر محمل‌های اطلاعات.
۵. تعیین میزان مشارکت نویسندگان در انجام تحقیقات گروهی.
۶. تعیین پراستنادترین منابع مورد استناد نویسندگان مقالات.
۷. تعیین پراستنادترین نویسنده در میان نویسندگان مقالات.

پرسش‌های اصلی

۱. میزان مقاله‌های تألیفی، ترجمه‌ای، و میانگین تعداد استادهای مقالات چگونه است؟
۲. توزیع مقالات بر اساس مؤلف فردی و گروهی چگونه است؟
۳. میزان استفاده از انواع منابع اطلاعاتی چگونه است؟
۴. میزان استادهای مقالات مورد بررسی از نظر زبان چگونه است؟
۵. پراستنادترین نویسندگان کدام‌اند؟
۶. پراستنادترین منابع کدام‌اند؟

روش و جامعه پژوهش

پژوهش حاضر از نوع پیمایشی است. با استفاده از روش تحلیل استنادی، تمام مقاله‌های منتشر شده از شماره ۱ تا ۳۶ در «فصلنامه پژوهش و حوزه» مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و برای انجام این کار، تمامی استنادهای مقالات بررسی شد؛ سپس با توجه به اهداف و سؤالات مطرح شده، داده‌های موجود با استفاده از نرم افزار اکسل تجزیه و تحلیل گردید.

تعاریف مفهومی و عملیاتی

تحلیل استنادی: یکی از روش‌های کتاب‌سنجی است که به ارزیابی متون علمی براساس شمارش استنادهای تعلق گرفته به آن متون می‌پردازد (سلطانی و راستین، ۱۳۸۱) منظور از تحلیل استنادی در پژوهش حاضر شمارش و تحلیل ماخذی است که نویسندگان در پایان هر مقاله تحت عنوان منابع و ماخذ به عنوان منبع تالیف اثر معرفی کرده‌اند.

فصلنامه پژوهش و حوزه

فصلنامه پژوهش و حوزه، فصلنامه علمی و اطلاع‌رسانی در حوزه علوم اسلامی است که توسط معاونت پژوهشی مرکز مدیریت حوزه علمیه قم به چاپ می‌رسد. اولین شماره آن در سال ۱۳۷۹ منتشر شده و تاکنون ۳۸ شماره از این نشریه منتشر گردیده است. در این پژوهش با استفاده از روش تحلیل استنادی، تمام مقاله‌های منتشر شده از شماره ۱ تا ۳۶ تجزیه و تحلیل شده‌اند.

محدودیت های پژوهش

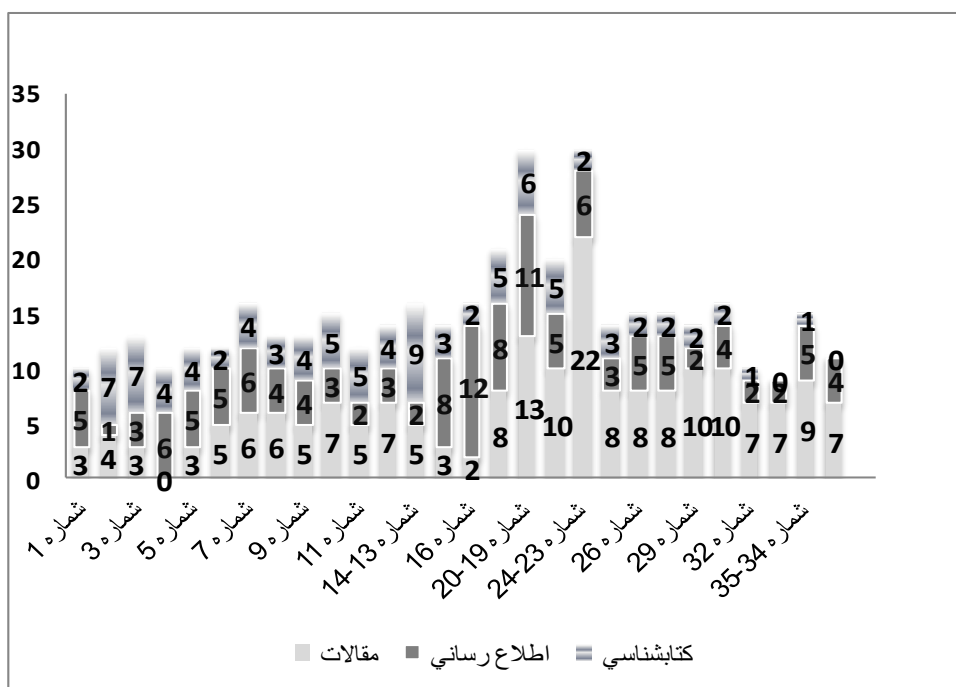
- فقدان بخش منابع و ماخذ در بسیاری از موارد و استاندارد نبودن آن؛
- ناقص بودن اطلاعات کتابشناختی در بسیاری از موارد؛
- درج اسامی مؤلفان به شکل‌های مختلف؛
- درج عناوین منابع به شکل‌های مختلف؛
- استناد به بخش‌هایی از کتاب‌ها و عدم اشاره به اصل کتاب.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

تحلیل استنادی مقالات فصلنامه پژوهش و حوزه (شماره ۱ - ۳۶)

با بررسی شماره‌های ۱ - ۳۶ نشریه پژوهش و حوزه علاوه بر مقالات موجود در هر شماره، مباحث دیگری نیز در هر کدام از این شماره‌ها منتشر شده است که عبارتند از: اقتراح‌ها، کتابشناسی‌ها، نقد و بررسی کتاب‌ها، گفتگوها، مصاحبه‌ها، گزارش‌ها، پایان‌نامه‌ها، که مجموع مباحث و مقالات نشریه از شماره ۳۶ - ۱، ۴۱۸ مورد بوده است. فراوانی مباحث هر شماره تحت سه عنوان کتابشناسی، اطلاع‌رسانی، و مقالات به تفکیک در جدول شماره ۱ و نمودار شماره ۱ نمایش داده شده است.

۱: نمودار مطالب هر شماره نشریه

جدول ۱: تعداد مباحث هر شماره نشریه

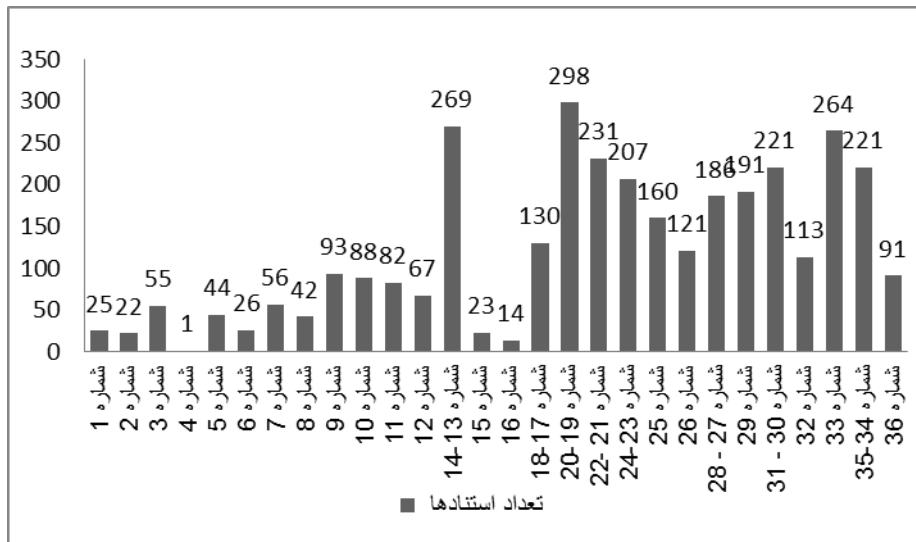
شماره نشریه	مقالات	اطلاع رسانی (اقتراح، گفتگو، مصاحبه، گزارش و ...)	کتابشناسی و نقد کتاب	مجموع
شماره ۱	۳	۵	۲	۱۰
شماره ۲	۴	۱	۷	۱۲
شماره ۳	۳	۳	۷	۱۳
شماره ۴	-	۶	۴	۱۰
شماره ۵	۳	۵	۴	۱۲
شماره ۶	۵	۵	۲	۱۲
شماره ۷	۶	۶	۴	۱۶
شماره ۸	۶	۴	۳	۱۳
شماره ۹	۵	۴	۴	۱۳
شماره ۱۰	۷	۳	۵	۱۵
شماره ۱۱	۵	۲	۵	۱۲
شماره ۱۲	۷	۳	۴	۱۴
شماره ۱۳-۱۴	۵	۲	۹	۱۶
شماره ۱۵	۳	۸	۳	۱۴
شماره ۱۶	۲	۱۲	۲	۱۶
شماره ۱۷-۱۸	۸	۸	۵	۲۱
شماره ۱۹-۲۰	۱۳	۱۱	۶	۳۰
شماره ۲۱-۲۲	۱۰	۵	۵	۲۰
شماره ۲۳-۲۴	۲۲	۶	۲	۳۰
شماره ۲۵	۸	۳	۳	۱۴
شماره ۲۶	۸	۵	۲	۱۵

تحلیل استنادی مقالات فصلنامه پژوهش و حوزه (شماره ۱ - ۳۶)

شماره ۲۷-۲۸	۸	۵	۲	۱۵
شماره ۲۹	۱۰	۲	۲	۱۴
شماره ۳۰-۳۱	۱۰	۴	۲	۱۶
شماره ۳۲	۷	۲	۱	۱۰
شماره ۳۳	۷	۲	-	۹
شماره ۳۴-۳۵	۹	۵	۱	۱۵
شماره ۳۶	۷	۴	-	۱۱
مجموع	۱۹۱	۱۳۱	۹۶	۴۱۸

در پاسخ به سؤال اول پژوهش درباره «تعداد مقاله‌های تألیفی و ترجمه‌های و میانگین تعداد استنادها» داده‌ها (نمودار شماره ۲) نشان داد که در ۳۶ شماره این فصلنامه ۱۹۱ مقاله منتشر شده است؛ که شماره ۲۳-۲۴ با انتشار ۲۲ مقاله بیشترین و شماره ۴ بدون مقاله، کمترین تعداد مقاله منتشر شده را داشتند.

به طور کلی میانگین مقالات منتشر شده در ۳۶ شماره این مجله ۵ مقاله است. از مجموع ۱۹۱ مقاله این نشریه ۱۸۰ (۹۴ درصد) مورد تألیفی و ۱۱ (۶ درصد) مورد ترجمه بوده است. نمودار شماره ۲ فراوانی تعداد استنادهای هر شماره از نشریه را به تفکیک نشان می‌دهد:

نمودار ۲: تعداد اسنادهای هر شماره

مجموع اسنادهای ۳۶ شماره نشریه پژوهش و حوزه، ۳۳۴۱ مورد^{۲۹} می‌باشد که میانگین اسناد برای هر مقاله ۱۷/۵۰ اسناد می‌باشد؛ که شماره ۱۹ - ۲۰ با ۲۹۸ مورد بیشترین تعداد اسناد و شماره ۴ با ۱ مورد کمترین تعداد اسناد را دارا بودند.

در پاسخ به سؤال دوم در زمینه تعداد مقالات فردی و گروهی، متأسفانه این تعداد بسیار کم می‌باشد. در کل مقالات تعداد ۸ مقاله (۴/۲٪) به صورت گروهی انجام گرفته، و تعداد ۱۸۳ مقاله به صورت انفرادی انجام گرفته است.

در پاسخ به سؤال ۳ و ۴ مبنی بر میزان استفاده از انواع منابع اطلاعاتی و نوع زبان آنها، نتایج در جدول ۲ نمایش داده شده است:

^{۲۹} با توجه به اینکه مواردی از مباحث کتابشناسی و اطلاع‌رسانی نشریه دارای اسناد بوده‌اند، در پژوهش حاضر جزء اسنادها لحاظ شده است.

جدول ۲: فراوانی انواع منابع و تعداد استناد به آنها

جمع کل		زبان های دیگر		انگلیسی		عربی		فارسی		زبان نوع منبع
درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	
۰/۳۷	۲۹۸۶	۰/۶۸	۲۳	۶/۳	۲۱۱	۴۴/۷	۱۴۹۶	۳۷/۵	۱۲۵۶	کتاب
۷/۹۹	۲۶۷	-	-	۰/۷۷	۲۶	۰/۰۸	۳	۷/۱۲	۲۳۸	نشریه
۰/۵۹	۲۰	-	-	-	-	-	-	۰/۵۹	۲۰	پایان نامه
۱/۲۸	۴۳	-	-	۰/۱۱	۴	۰/۳۲	۱۱	۰/۸۳	۲۸	منابع الکترونیکی و اینترنت
۰/۷۴	۲۵	-	-	-	-	-	-	۰/۷۴	۲۵	گزارش‌ها
۱۰۰	۳۳۴۱	۰/۶۸	۲۳	۷/۲۱	۲۴۱	۱۹/۴۵	۱۵۱۰	۴۶/۹	۱۵۶۷	جمع کل

بر اساس داده‌های جدول شماره ۲، کتابها در بین منابع اطلاعاتی با ۲۹۸۶ (۳۷/۸۹٪) استناد بالاترین استناد را به خود اختصاص داد، بعد از کتاب‌ها نشریات با ۲۶۷ (۷/۹۹٪) استناد رتبه بعدی، و در ادامه، پایان‌نامه‌ها، منابع الکترونیکی و اینترنتی، و گزارش‌ها درصد بسیار کمی از استنادها را به خود اختصاص داده‌اند.

مطابق با داده‌های جدول شماره ۲، از مجموع ۳۳۴۱ استناد به کار رفته، ۱۵۶۷ (۴۶/۹٪) استناد به زبان فارسی، ۱۵۱۰ (۴۵/۱۹٪) استناد به زبان عربی، ۲۴۱ (۷/۲۱٪) استناد به زبان

انگلیسی و ۲۳ (۰/۱۶۸٪) استاد به زبان‌های دیگر (فرانسه و آلمانی) می‌باشد که نشان دهنده مراجعه بیشتر به منابع فارسی و عربی در مقالات این فصلنامه می‌باشد.

در پاسخ به سؤال ۵، با توجه به جدول ۳، پراستنادترین نویسنده، محمدباقر مجلسی با ۵۱ استناد می‌باشد و نویسندگان پراستناد دیگر به ترتیب عبارتند از: حر عاملی (۴۲ استناد)، امام خمینی (۳۸ استناد)، علامه طباطبایی (۳۶ استناد)، و محمد بن حسن طوسی (۳۶ استناد) که نویسندگان دیگر را در جدول ۳ مشاهده می‌کنید:

جدول ۳: پراستنادترین پدیدآوران در مقالات موردبررسی

ردیف	پدیدآور	تعداد استنادها
۱	مجلسی، محمدباقر بن محمدتقی	۵۱
۲	حرعاملی، محمد بن حسن	۴۲
۳	خمینی، روح الله	۳۸
۴	طباطبایی، محمدحسین	۳۶
۵	طوسی، محمد بن حسن	۳۶
۶	خوئی، ابوالقاسم	۳۲
۷	مفید، محمد بن محمد	۳۲
۸	آقا بزرگ تهرانی	۳۰
۹	علی بن ابی طالب علیه السلام	۳۰
۱۰	کلینی، محمد بن یعقوب	۳۰
۱۱	مطهری، مرتضی	۳۰
۱۲	ابن بابویه، محمد بن علی	۲۶
۱۳	ابن عاشور، محمد طاهر	۲۴
۱۴	طبری، محمد بن جریر	۲۴
۱۵	سیوطی، عبدالرحمن	۲۲
۱۶	صدر، محمد باقر	۲۲
۱۷	طبرسی، فضل بن حسن	۲۲

تحلیل استنادی مقالات فصلنامه پژوهش و حوزه (شماره ۱ - ۳۶)

۲۰	ابن حجر عسقلانی	۱۸
۲۰	ذهبی، محمد بن احمد	۱۹
۲۰	غزالی	۲۰
۲۰	قمی، عباس	۲۱

همچنین پراستنادترین نویسنده در میان منابع لاتین، لئو استیوس با ۱۵ مورد استناد می‌باشد. نویسندگان دیگر در جدول ۴ نمایش داده شده است:

جدول ۴: پراستنادترین نویسندگان منابع لاتین در مقالات مورد بررسی

تعداد استناد	نام لاتین	پدیدآور
۱۵	staus, leo	استیوس، لئو
۷	Floor , William	فلور، ویلم
۶	james, w.	جمیز، دبلیو
۵	ricoeur, paul	ریکور، پل
۴	campell,E.	کمپل، ای
۴	heidegger, martin	هایدگر
۴	smart, n.	اسمارت، ان

در پاسخ به سؤال ۶ در رابطه با پراستنادترین منابع، همان‌طور که در جدول ۵ نشان داده شده است، قرآن با ۶۰ مورد استناد، پراستنادترین کتاب در مقالات مورد بررسی شناخته شد و کتاب‌های پراستناد دیگر عبارتند از: بحارالانوار (۴۰ استناد)، اصول کافی (۲۹ استناد)، نهج البلاغه (۲۷ استناد)، وسائل الشیعه (۲۵ استناد) و غیره که نشان دهنده مراجعه نویسندگان مقالات به کتب مرجع شیعه برای نگارش مقالات می‌باشد.

جدول ۴: پراستنادترین کتب در مقالات مورد بررسی

تعداد استناد	عنوان کتاب
۶۰	قرآن
۴۰	بحار الانوار
۲۹	اصول کافی
۲۷	نهج البلاغه
۲۵	وسائل الشیعه
۲۳	تفسیر المیزان
۱۸	صحیفه امام
۱۴	ذریعه الی تصانیف الشیعه
۱۴	مستدرک الوسائل
۱۰	صحیح بخاری
۱۰	غرر الحکم و درر الکلم
۹	رجال نجاشی
۹	مثنوی معنوی
۸	اتقان فی علوم القرآن
۷	احیاء علوم الدین
۷	اصول فلسفه و روش رئالیسم
۷	تفسیر و المفسرون
۷	شرح نهج البلاغه
۷	شواهد الربوبیه
۷	الفهرست ابن ندیم

تحليل استنادی مقالات فصلنامه پژوهش و حوزه (شماره ۱ - ۳۶)

۷	کنز العمال فی سنن الاقوال
۷	مقدمه ابن خلدون
۷	مجمع البيان فی تفسير القرآن
۷	مجموعه آثار مطهری

در بین کتب لاتین نیز براساس جدول ۶، کتاب **The varieties of religious experience** تألیف ویلیام جیمز که با ۴ استناد، بیشترین استناد را داشته است.

جدول ۵: پراستنادترین کتب لاتین در مقالات موردبررسی

تعداد استناد	عنوان کتاب
۴	The varieties of religious experience
۳	Being and time
۳	Philosophy and law
۳	psychology and religion
۳	what is political philosophy?

همچنین در بین نشریات نیز نشریه «کتاب ماه: تاریخ و جغرافیا» با ۲۳ استناد بیشترین استناد را در بین نشریات استناد شده در مقالات مورد بررسی را داشته است و نشریات پژوهش و حوزه (۹ استناد)، رهیافت (۹ استناد)، قیاسات (۹ استناد)، علوم سیاسی (۸ استناد)، آئینه پژوهش (۷ استناد) جزو نشریات پراستناد بوده‌اند که در جدول ۷ به تفصیل نمایش داده شده است.

جدول ۷: پراستنادترین نشریات در مقالات مورد بررسی

عنوان نشریه	تعداد استناد
کتاب ماه: تاریخ و جغرافیا	۲۳
پژوهش و حوزه	۹
رهیافت	۹
قیاسات	۹
علوم سیاسی	۸
آینه پژوهش	۷
کیهان اندیشه	۶
حوزه و دانشگاه	۶
بینات	۵
حضور	۵
کیهان فرهنگی	۵
معرفت	۵

بحث و نتیجه گیری

در رابطه با سؤال اول پژوهش که در نمودار شماره ۲ نشان داده شده است، در ۳۶ شماره این فصلنامه ۱۹۱ مقاله منتشر شده است که شماره ۲۳-۲۴ با انتشار ۲۲ مقاله بیشترین و شماره ۴ بدون مقاله، کمترین تعداد مقاله منتشر شده را داشتند، و به طور کلی میانگین مقالات منتشر شده

در شماره ۳۶ این مجله ۵ مقاله است که با توجه به افزایش تعداد طلاب و حوزه‌های متنوع پژوهشی به نظر می‌رسد، این میانگین پایین بوده و پذیرش تعداد بیشتری از مقالات در هر شماره و کم کردن موارد اقتراح، گفت و گو و جزاینها ضروری است. این موارد در جهت اخذ رتبه بهتر مجله بسیار حائز اهمیت است. همچنین از مجموع ۱۹۱ مقاله این نشریه ۱۸۰ (۹۴ درصد) مورد تالیفی و ۱۱ (۶درصد) مورد ترجمه بوده است که با توجه به گرایش موضوعی نشریه، این میزان مناسب است و توجه به مقالات تألیفی در برابر مقالات ترجمه‌ای، نکته‌ای است که مسئولین این مجله به آن توجه داشته‌اند.

در پاسخ به سؤال دوم در زمینه تعداد مقالات فردی و گروهی، متأسفانه تعداد مقالات مشترک بسیار کم است. (۸ مورد) نتایج نشان می‌دهد که نویسندگان این مجله، به مانند مجلات دیگر، تمایل چندانی برای کارهای گروهی ندارند.

در ارتباط با سؤال ۳ و ۴ مبنی بر میزان استفاده از انواع منابع اطلاعاتی و نوع زبان آنها، نتایج نشان داد که کتاب‌ها در بین منابع اطلاعاتی با ۲۹۸۶ (۸۹/۳۷٪) استناد بالاترین استناد را به خود اختصاص داده که حاکی از کتاب‌محور بودن نویسندگان مقالات فصلنامه پژوهش و حوزه است. بعد از کتاب‌ها نشریات با ۲۶۷ (۷/۹۹٪) استناد رتبه بعدی، و در ادامه پایان‌نامه‌ها، منابع الکترونیکی و اینترنتی، و گزارش‌ها درصد بسیار کمی از استنادها را به خود اختصاص داده است. همچنین از مجموع ۳۳۴۱ استناد به کار رفته، ۱۵۶۷ (۴۶/۹٪) استنادها به زبان فارسی، ۱۵۱۰ (۴۵/۱۹٪) استنادها به زبان عربی، ۲۴۱ (۷/۲۱٪) استناد به زبان انگلیسی و ۲۳ (۰/۶۸٪) استنادها به زبان‌های دیگر (فرانسه و آلمانی) می‌باشد که نشان‌دهنده مراجعه بیشتر به منابع فارسی و عربی در مقالات این فصلنامه می‌باشد.

در ارتباط با سؤال ۵ جهت تعیین پراستنادترین نویسندگان، همان‌طوری که یافته‌ها نشان می‌دهد، محمدباقر مجلسی، حرعاملی، امام خمینی، علامه طباطبایی و محمدبن حسن طوسی در لیست نویسندگان پراستناد قرار گرفته‌اند و در بین نویسندگان منابع لاتین نیز لئو استیوس به عنوان با ۱۵ استناد به عنوان پراستنادترین نویسنده شناخته شد.

در ارتباط با سؤال ۶ مبنی بر پراستنادترین منابع قرآن، بحار الانوار، اصول کافی، نهج البلاغه، وسائل الشیعه جزء پراستنادترین کتاب‌ها بوده‌اند و در بین کتب لاتین نیز کتاب **The**

varieties of religious experience تألیف ویلیام جیمز با ۴ استناد بیشترین استناد را در بین کتب لاتین داشته است و تعداد کم استناد به منابع لاتین نشان دهنده عدم مراجعه نویسندگان مقالات به منابع لاتین می‌باشد که این می‌تواند عواملی از جمله عدم آشنایی با زبان انگلیسی و زبان‌های لاتین، مرتبط نبودن محتوای کتب لاتین با علوم اسلامی و جز اینها باشد. نیاز به مراجعه بیشتر به منابع زبان‌های لاتین برای پژوهش‌های روزآمدتر و غنی‌تر احساس می‌شود. همچنین در بین نشریات نیز نشریات «کتاب ماه: تاریخ و جغرافیا»، پژوهش و حوزه، رهیافت، قسبات، علوم سیاسی و آئینه پژوهش جزو نشریات پراستناد بوده‌اند.

پیشنهادها

۱. به دلیل ناقص بودن اطلاعات کتابشناختی در اکثر مقالات، پیشنهاد می‌شود که نویسندگان مقالات اهتمام بیشتری در زمینه رعایت استانداردها و قوانین موجود در زمینه اطلاعات کتابشناختی منابع و مآخذ داشته باشند. مسئولین مجله نیز در پذیرش مقالات به رعایت استانداردهای لازم برای مجله‌هایی از این قبیل مبدول داشته باشند. همچنین رعایت این موارد سبب اعطای درجه بالاتری به مجله حاضر خواهد شد.
۲. با توجه به اینکه بیشتر منابع مورد استناد نویسندگان مقالات از کتاب‌ها بودند (حدود ۹۰ درصد) و توجه کمتری به سایر منابع اطلاعاتی گردیده است، پیشنهاد می‌شود که بررسی بیشتری نسبت به استفاده از سایر منابع اطلاعاتی به خصوص نشریات و پایان‌نامه‌ها گردد.
۳. با توجه به رواج منابع الکترونیکی و اینترنتی در حوزه‌های مختلف علمی و استفاده اندک نویسندگان مقالات از این منابع، پیشنهاد می‌شود دوره‌های سواد اطلاعاتی برای ارتقای سطح آشنایی طلاب و پژوهشگران با این نوع منابع برگزار گردد و نویسندگان نیز در نگارش مقالات توجه بیشتری به این نوع منابع داشته باشند.
۴. پیشنهاد می‌شود با توجه به مزایای تحلیل استنادی نشریات مختلف، نشریه پژوهش و حوزه در راستای اهداف موردنظر خود، پیشنهاداتی را به نشریات مختلف حوزه‌ها و مراکز اسلامی برای تحلیل استنادی شماره‌های گوناگون آن نشریات ارائه و متولی این امر گردد.

منابع

- ۱) حری، عباس (۱۳۶۲)، "تحلیل استنادی و شباهت‌های آن با علم الحدیث"، نشر دانش، دوره چهارم، ۲: ۱۱-۱۷.
- ۲) حری، عباس و نشاط، نرگس (۱۳۸۱). "بررسی رفتار استنادی نویسندگان مقاله‌های مندرج در مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران از آغاز تا پایان سال ۱۳۷۹". مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران. ۳۲، ۲: ۱-۳۳.
- ۳) دیانی، محمدحسین (۱۳۷۹). "کتابسنجی". در مجموعه مباحث بنیانی در کتابداری و اطلاع‌رسانی ایران: ده مقاله، مشهد: کتابخانه رایانه‌ای.
- ۴) سلطانی، پوری و راستین، فروردین (۱۳۸۱). "دانشنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی". ویراست ۲. تهران: فرهنگ معاصر.
- ۵) عصاره، فریده (۱۳۷۶). "کتابسنجی". مجله علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شهید چمران. ۴، ۳: ۶۳-۷۴.
- ۶) عصاره، فریده (۱۳۷۷). "تحلیل استنادی". فصلنامه کتاب. ۹، ۳ و ۴، پاییز و زمستان: ۸-۳۴.
- ۷) فروزانی، نوشین (۱۳۸۲). "تحلیل استنادی پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد رشته مهندسی معدن دانشکده فنی دانشگاه تهران از سال ۱۳۷۰ - ۱۳۷۹". کتابداری. ۴۰: ۱۰۳-۱۲۲.
- ۸) کریمی، رضا و سلیمانی، راضیه (۱۳۸۷). "تحلیل استنادی فصلنامه علوم حدیث". مجله علوم حدیث. ۴۹-۵۰، زمستان: ۴۰۰-۴۲۳.
- ۹) کریمیان مزیدی، محمد علی و اشرافی، محمد (۱۳۸۶). "تحلیل استنادی مقالات سه نشریه علوم کشاورزی واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، دانش کشاورزی دانشگاه تبریز، و تحقیقات کشاورزی". فصلنامه کتاب، ۱۸، ۱، بهار: ۵۱-۶۸.
- ۱۰) متقی دادگر، امیر و کریمی، رضا، و عموقین عبادالله، جعفر (۱۳۸۸). "تحلیل استنادی مقالات ۳۰ شماره از فصلنامه "پژوهش‌های فلسفی کلامی" منتشره بین سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۳۸۷". پژوهش‌های فلسفی - کلامی. ۴۱، پاییز: ۲۸۷-۳۱۴.
- ۱۱) محمدی، مهدی و متقی دادگر، امیر (۱۳۸۶). "تحلیل استنادی مقالات منتشرشده در ۳۰ شماره فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی بین سال‌های ۱۳۷۶ - ۱۳۸۴". کتابداری و اطلاع‌رسانی. ۲، ۱۰، تابستان: ۷-۳۶.

